

Organisering av standardiseringsarbeidet nasjonalt og internasjonalt, samt myndighetenes rolle i standardiseringsarbeidet

Av Harald Eide

Harald Eide er ansatt i Norges Byggstandardiseringsråd

Innlegg på FAGTREFF 7. februar 1994

CEN - European Committee for standardization

Organisering

CEN er den europeiske standardiseringsorganisasjonen for alle landene som er medlemmer i EF og EFTA, ialt 18 land. I prinsippet er det de nasjonale standardiseringsorganene i Europa i fellesskap som utgjør og styrer CEN. CEN har sitt sekretariat i Bryssel.

CEN består av et administrativt sekretariat. For å utføre standardiseringsarbeidet brukes komiteer. Det er to forskjellige typer komiteer. En type er de som kalles "Technical board (BT)" den andre typen er de som kalles "Technical committees (TC)".

BT komiteene er besluttede komiteer. De godkjenner standardiseringsprosjekter, vedtar mandater og arbeidsprogrammer for de tekniske komiteene og vedtar også retningslinjer for hvordan arbeidet skal gjøres.

TC komiteene utarbeider standardene. TCene bruker som regel et hierarki av underkomiteer for å utarbeide de forslag til standarder som står på dens arbeidsprogram. Underkomiteer er "Sub Committees (SC)", "Working Groups (WG)", "Task Groups (TG)".

Stadier (Stages)

Et forslag til en standard må gjennom forskjellige stadier før den kan bli vedtatt som europeisk standard.

- først må det dokumenteres at det er et behov;
- deretter må prosjektet godtas av en BT;
- arbeidsoppgaven må tildeles en komite (unntak PQ, UAP);
- arbeidet må gis et mandat;
- en TC oppretter normalt en WG;
- WG utarbeider et forslag;
- TCen godkjenner et forslag fra en WG sendt ut til kritikk;
- TCen sender forslaget til CEN/CS
- CEN/CS sender forslag ut til kritikk til alle medlemsland;
- hvert medlemsland avgir synspunkter og antyder om de aksepterer eller ikke forslaget;
- forslaget bearbeides på nytt, gjerne i den samme WG;
- et revidert forslag godkjennes av TCen og sendes CEN/CS;
- CEN/CS sender forslaget ut til avstemning (Formal vote)

- Forslaget godkjennes/godkjennes ikke som resultat av avstemning;
- BT fastsetter en implementerings dato;
- nasjonale standardiseringsorganer implementerer standarden;
- motstridende nasjonale standarder trekkes tilbake;

Under denne arbeidsgangen skjer det diverse andre arbeider som f.eks. oversettelser og at forslagene skrives etter CENs regler.

Deltagelse i CEN-arbeidet

I CEN-arbeidet kan man delta som ekspert og som delegat. I WGer, og TGer deltar man som ekspert, dvs. at man oppnevnes som ekspert helst når arbeidet starter og følger arbeidet til det er ferdig. Det betyr at eksperten deltar på basis av sin fagkunnskap og representerer ikke nødvendigvis en nasjonal holdning. I TCer og SCer deltar man som delegat. Det betyr at man skal fremme synspunkter som er til fordel for Norge. Delegater oppnevnes til hvert TC og SC møte.

Hva betyr standardisering

Standardisering er egentlig et frivillig arbeide for å nå frem til enighet om noe for de som standarden gjelder for. Produktstandarder gjelder ikke bare for produsenter som mange tror, men like mye for grossister og konsumenter. En standard går egentlig ut på å finne en akseptabel løsning som tilfredsstillende alle parter. Standarden vil da kunne bli et referansedokument som alle partene henviser til. Standarder er frivillige

dokumenter, og blir først "obligatoriske" når noen refererer til dem.

CENs rolle er å utarbeide europeiske standarder. Inntil 1985 var det utarbeidet få standarder, og det var frivillig å implementere standardene nasjonalt. Så rart det enn kan høres eksisterer det ikke en Europeisk Standard før den er implementert nasjonalt. Det er altså de nasjonale standardene, som skal være like, som utgjøre de europeiske standardene.

Etter 1985 fikk CEN en ny rolle på grunn av at EF vedtok "The new approach = Den nye metoden". Med EØS avtalen er nå alle EFTA-landene også bundet av denne nye metoden. Dette innebærer at man i EF/EFTA utarbeider rammedirektiver for de såkalte vesentlige krav (som går på helse, miljø og sikkerhet). Dette innebærer at lover og forskrifter blir harmonisert etter direktivene og de blir basert på funksjonelle overordnede krav. Tekniske spesifikasjoner har EF/EFTA overlatt til bl.a. CEN å utarbeide. På grunn av denne beslutningen i EF fikk CEN en helt ny rolle og dermed en mer aktiv rolle.

Harmoniserte standarder

Dette uttrykket har fått en spesiell betydning. Det er EF som har tatt uttrykket i bruk for de standarder de ber CEN om å utarbeide ved mandater basert på "den nye metode" direktivene. Harmoniserte standarder er de deler av en vanlig europeisk standard som Kommisjonen definerer å ha sammenheng med de vesentlige kravene. Kom-

misjonen vil publisere i Official Journal (OJ), hvilke deler av de europeiske standardene som anses å utgjøre den harmoniserte standarden. Det er på basis av den harmoniserte standarden man kan få CE-merket, se nedenfor. CEN arbeider også med standarder som er mandatert av EF/EFTA, men basert på direktiver som ikke er definert som "Nye metode" direktiver. Slike europeiske standarder vil ikke bli definert som harmoniserte standarder og produkter basert på standarder etter disse standardene kan ikke få CE-merket.

CE-merket

CE-merket er et merke som skal vise at et produkt oppfyller kravene i en europeisk standard som av Kommisjonen er definert som en harmonisert standard. Merket betyr at produktet i bruk ikke vil stride mot de vesentlige kravene i rammedirektivene. CE-merket er ikke et kvalitetsmerke. CE-merket betyr ikke at alle kravene i en europeisk standard er oppfylt. Hensikten med CE-merket er fri sirkulasjon av produktet på det europeiske markedet. Rett til bruken av CE-merket er gitt av Kommisjonen, dvs. at det er utarbeidet retningslinjer for bruken av merket. En produsent trenger ikke søke Kommisjonen om å bruke merket, men kan ta det i bruk når produsenten mener han oppfyller alle kravene til merket. Denne oppgaven blir vesentlig forenklet når en får europeiske standarder. Kommisjonen vil for hvert produkt bestemme nivå på attestasjon av overensstemmelse med kravene i standarden .

Myndighetenes rolle i standardiseringsarbeidet

Den nye metoden innebærer at de tekniske spesifikasjonene myndigheter i EF/EFTA-området tidligere utarbeidet nå er overlatt til standardiseringen, CEN. Dette innebærer at en del av standardiseringsarbeidet vil skje på områder som tidligere var myndighetsområder.

Kommisjonen har utarbeidet såkalte basisdokumenter. Disse dokumentene skal danne grunnlaget for de kravene som skal tas med i de europeiske standardene som den harmoniserte delen av standarden.

Basisdokumentene gir konkret grunnlag for tekniske spesifikasjoner. De tekniske kravene skal være basert på ytelseskrav, og ikke beskrive bestemte tekniske løsninger. Når kravene som defineres som harmoniserte er utarbeidet, vil Kommisjonen sende disse til medlemmene for å kontrollere at alle de vesentlige kravene anses å være dekket.

For arbeidet med "harmoniserte" standarder vil det være nødvendig med et nært samarbeid mellom myndighetssiden og standardiseringssiden, nettopp for å sikre at kravene i den harmoniserte delen blir egnet for sitt formål, dokumentasjon av at produktet vil oppfylle de vesentlige kravene. Der standarder dekker fagområder som tidligere har hørt til myndighetssiden er det viktig at myndighetssiden deltar i standardiseringsarbeidet for å få overført den kompetansen de har. Ved å overlate slike standarder til de som har "råd" til å delta overlater man mye av bestemmelsene i standardene til produ-

senter, da det er de som har "råd" til å delta. De har ikke alltid samme interesser som det myndighetene hadde når de hadde arbeidet.

Et eksempel som kan illustrere hva som kan skje hvis myndighetssiden ikke deltar eller engasjerer seg i viktige standardiseringsarbeider er arbeidet med vannkjemikalier. De forslag som hittil har blitt utarbeidet har krav som tillater betydelig større mengder toksiske urenheter enn det vi tillater brukt i Norge. Uten at det ble tatt et initiativ i Norden for å få med myndighetssiden i arbeidet ville disse standarden kunne blitt vedtatt uendret. Da ville man kunne få "urene" vannkjemikalier på det norske markedet, og hvis de skulle ha blitt brukt ville dette ha ført til økte mengder uønskede forurensninger til resipientene.

Selv om en harmoniserer lover, forskrifter og tekniske spesifikasjoner i Europa, er det ikke dermed sagt at man ikke kan ha et høyere kvalitetsnivå i et land enn et annet. Derfor har mandatene gitt av EF/EFTA antydnet at man kan ta med flere klasser eller typer i produktstandarder. Det er derfor viktig å påse at vi i Norge får med klasser og typer som gjør at vi kan opprettholde våre kvalitetsnivåer.

I mandatene fra EF/EFTA er det sagt at myndigheter ska ha rett til å delta i

standardiseringsarbeidet på alle arbeidsnivåer på lik linje med alle andre interesserte parter. Dette hadde vel neppe blitt tatt med i mandatet hvis ikke Kommisjonen hadde ment at det er viktig med myndighetsdeltagelse i standardiseringsarbeidet. Meningen har vel vært at myndighetssiden på en eller annen måte bør være med. Som nevnt tidligere skal standarder være et dokument som tar hensyn til alle parters interesser. Dette betyr også at alle parter bør delta i arbeidet.

Siden Norge er et lite land, i hvertfall hva folketall angår, blir det vanskelig å delta på alt som skjer i CEN. Det har etterhvert vist seg at skal man ha innflytelse på arbeidet må det skje ved aktiv deltagelse. Man skal ikke stole på at det tas hensyn til innsendte kommentarer. Det er alltid vanskelig å diskutere med et brev, og resultatet blir ofte at man leser det og arkiverer det og prøver ikke helhjertet å ta hensyn til det. Det viser seg oftere og oftere at der vi stemmer ja til forslag med kommentarer, oppfattes dette som at vi har sagt ja selv om kommentarene ikke blir tatt hensyn til. Dette betyr at vi fra norsk side bør konsentrere oss om viktige standardiseringsprosjekter, og da satse helhjertet på disse, og helst med deltagelse som representerer flest mulig parter, også myndigheter. □